

8. Шаповал В.М. Соціальна відповідальність як конкурентна перевага розвитку сучасного бізнесу // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сб. научн. трудов. – Донецк, 2010. – Ч. III. – С. 189–193.
9. Філіпенко А.С. Міжнародні відносини: теорія. – К., Либідь, 2008. – С. 55.
10. Щербинина Ю. Время ответственности // Гвардия. Всеукраинский рейтинговый журнал. – 2009. – № 4. – С. 12.
11. Яцюк А. В КСО за свой счет // Гвардия. – 2009. – №4. – С. 17.

УДК 65.012.4:[658.114+330.15]

ВОРОТИНА Л.І.,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
професор кафедри теоретичної та прикладної економіки,
професор кафедри менеджменту Європейського університету
фінансів, інформаційних систем, менеджменту та бізнесу,
д.е.н., проф.

АСМОЛОВА І.М.,

Європейський університет фінансів, інформаційних систем,
менеджменту та бізнесу, кафедра менеджменту,
аспірант

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Анотація. У статті розглянуті основні проблеми використання трудового потенціалу та визначені напрямки щодо розробки стратегічних планів захисту соціальних інтересів робітників в умовах переходу України до ринкових відносин. Ця стаття, узагальнююча ряд досліджень автора, присвячена питанням використання наймасовішого з «експлуатованих» ресурсів – трудового потенціалу. У ній проаналізовані умови підриву закономірностей відтворення цього потенціалу, які, забезпечуючи поточне виживання економіки, створюють обмеження її стабільному розвитку. Даний процес розглянутий так само як невідповідність ринкових перетворень соціальним інтересам більшості працівників, оскільки вони на відміну від матеріальних чинників виробництва є його свідомим і активним елементом. Цей ракурс відтворення трудового потенціалу в рамках парадигми реформ все ще ігнорується, хоча знехтування природи людини і її трансформацією в соціальні відхилення, може мати наслідком розпад його творчої енергії і її трансформацією в соціальні відхилення.

Ключові слова: Трудовий потенціал, ринкові перетворення, матеріальні чинники виробництва, адаптаційний потенціал, технологічна модернізація виробництва.

Аннотация. В статье рассмотрены основные проблемы использования трудового потенциала и определенные направления относительно разработки стратегических планов защиты социальных интересов рабочих в условиях перехода Украины к рыночным отношениям. Эта статья, обобщающая ряд исследований автора, посвящена вопросом использования самого массового из «эксплуатируемых» ресурсов – трудового потенциала. В ней проанализированы условия подрыва закономерностей воссоздания этого потенциала, которые, обеспечивая текущее выживание экономики, создают ограничение ее стабильному развитию. Данный процесс рассмотрен так же как несоответствие рыночных превращений социальным интересам большинства работников, поскольку они в отличие от материальных факторов производства есть его сознательным и активным элементом. Этот ракурс воссоздания трудового потенциала в рамках парадигмы реформ все еще игнорируется, хотя пренебрежение природы человека и сведения ее к «агрегату, который рефлектирует», может иметь следствием распад его творческой энергии и ее трансформацией в социальные отклонения.

Ключевые слова: Трудовой потенциал, рыночные превращения, материальные факторы производства, адаптационный потенциал, технологическая модернизация производства.

Annotation. In the article the basic problems of the use of labor potential and certain directions are considered in relation to development of strategic plans of defense of social interests of workers in the conditions of passing of Ukraine to the market relations. This article, summarizing the row of researches of author, is devoted the question of the use most mass from «on-the-road» resources – labor potential. In it the terms of injury of conformities to law are analyzed recreations of this potential, which, providing the current survival of economy, create limitation its stable development. This process is considered similarly as disparity of market transformations to social interests of most workers, as they unlike the financial factors of production are his conscious and active element. This foreshortening of recreation of labor potential within the framework of paradigm of reforms is still ignored, although neglect of nature of man and taking of it to the «aggregate which reflektiruet» can have investigation disintegration of his creative energy and by its transformation in social rejections.

Keywords: Labor potential, market transformations, financial factors of production, adaptation potential, technological modernization of production.

Постановка проблеми. На початковому етапі ринкових перетворень в Україні одним з головних було питання про те, чи зможе населення країни успішно пристосуватися до нової соціально-економічної системи. З погляду адаптаційного потенціалу його було поділено на дві частини. Вважалося, що працездатна (активна) частина населення дістала широкі можливості проявляти економічну активність або в підприємницькій діяльності, або через вільний продаж робочої сили на ринку праці, що формується. Ці можливості повинні компенсувати ущери, які неминучі при переході від суспільства державного патерналізму до суспільства відповідальності кожного за свою долю. Сфера державного патерналізму звузилася до підтримки іншої частини населення, яка унаслідок відсутності або дефіциту трудового потенціалу не здатна самостійно адаптуватися до умов ринку. Вона була віднесена до розряду незахищених (уразливих) шарів, схильних до соціальних ризиків і що потребують суспільного сприяння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у теоретичну розробку проблем управління економічними ресурсами внесли закордонні вчені І. Ансофф, Ж. Дебре, Э. Денісон, П. Друкер, Дж. К. Гелбрейт, Ф. Котлер, Р. Коуз, Ж. Ламабен, А. Мескон, Г. Мінтцберг, В. Парето, П. Ромер, Г. Стейнер, Й. Шумпетер.

Формулювання цілей статті. Дослідити проблему ефективного використання трудових ресурсів, завжди актуальну для суспільних систем, в довгостроковому плані націлених на самостійний економічний розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. З повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів Саме такі вчені-економісти як Берестов В.Л. та Буданова М.В. [1] розглядали управління людськими ресурсами та констатували гіпотезу, що людський ресурс є домінуючим при розробці загальної моделі управління ресурсним потенціалом. Каплан Роберт С., Нортон Дейв П. [2] стверджують, що основним при стратегічному управлінні ресурсним потенціалом є застосування збалансованої системи показників, за допомогою якої має бути визначення кожна складова ресурсного потенціалу. Кашніков В. И. [3] пропонує керувати стабільністю й небезпеками для досягнення зваженого стану системи. Трапезнікова В.А. [4] пропонує методіку для аналізу ресурсного потенціалу підприємства, згідно якої продуктивність праці представлена в комплексному співвідношенні показників фондоозброєння й рівня знань персоналу.

Аналіз публікацій [5]-[6] з проблем визначення відносної цінності потенціалу мають дискусійний характер, інструментарій такої оцінки залежить від авторських концепцій, констатує поточні факти без урахування розвитку потенціалу та оцінки окремих його елементів.

Насамперед, уявлення про адаптаційний потенціал населення стали одним з чинників опори реформ на ліберальну парадигму і відповідної орієнтації економічної і соціальної політики. Не дивлячись на те що реальний хід перетворень розвіяв багато ілюзій про суть і можливості ринкової економіки і адекватності ліберального курсу завданням стратегічного розвитку України, вибраний курс реформ в цілому залишається незмінним. При цьому він піддається гострій критиці із сторони не тільки українських наукових кругів і політичної опозиції, але і тих, кого до недавнього часу украй важко було запідозрити в опозиційності.

На наш погляд в цьому відношенні красномовними є оцінки, висловлені колишнім головним фахівцем Всесвітнього банку Дж. Стігліцем. Тоді як провідники реформ говорять про досягнуті великі успіхи, Дж. Стігліц вважає, що сучасні країни бывшего СРСР характеризують «масова бідність, купка олігархів, розорений середній клас, скорочення населення і розчарування в ринкових процесах». Головне в цих визнаннях, зрозуміло, не самі далеко не евристичні оцінки, а те, що їх озвучили особи, безпосередньо причетні до створення перерахованих проблем, а тому за своїм статусом не схильні до їх перебільшення [7].

В зв'язку з цим багато дослідників хвилює резонне питання, чому вибраний курс реформ при всіх своїх далеко не «окремих» недоліках демонструє виняткову живучість. Вже мало хто сумнівається, що цей курс відповідає груповим інтересам впливових і агресивних монополістичних корпорацій, і перш за все експортно-фінансового комплексу, яким в союзі з корумпованою частиною бюрократії на руку ліберальні правила гри. Але тільки інтересами цих груп не можна пояснити той факт, що вже декілька років продовжується економічне зростання, що дало імпульс для постановки амбітного (з погляду стану економіки) завдання подвоєння ВВП за десятирічний термін.

За оцінками авторитетних економістів, зростання, пост кризи економіки, носить в основному не інвестиційний характер і без перегрупування його джерел не може розглядатися як стабільний. Тому аналіз цих джерел – і поточних, і тим більше перспективних – належить до пріоритетів теоретичних і прикладних досліджень. Найпильнішої уваги заслуговують відтворювальні характеристики економічних ресурсів, екстенсивне і інтенсивне відновлення яких є необхідною умовою стійкого розвитку. Порушення їх відтворення, пов'язане з експлуатацією природних і трудових ресурсів, що не компенсується, стало одним з основних чинників підтримки не інвестиційної економіки «на плаву» і збільшення її продуктивних показників. Але такий тип розвитку, що підриває відшкодування і накопичення економічного потенціалу, у принципі не може бути довгостроковим [8].

Як попереджав науковець П. Сорокін, знехтування природи людини і зведення її до «агрегату, що рефлектують», може мати наслідком розпад його творчої енергії і її трансформацією в соціальні відхилення. Проте саме таке відношення до працівників реалізує реформаторський підхід, згідно якому вони як активна частина населення повинні рефлекторно адаптуватися до будь-яких умов ринку. Питання ж про те, які ці умови і чи стоїть до них пристосовуватися, якщо і обговорюється, то головним чином у світлі інтересів меншини активних шарів – власників і розпорядників капіталу. А витрати, які несе більшість, вважаються або виправданими метою реформ (за принципом «мета виправдовує засоби»), або розплатою за небажання або нездатність до успішної адаптації. Тому не викликає здивування виняткова терпимість, а точніше – повна байдужість, української еліти до

високої соціальної ціни реформ, вираженої в несприятливих демографічних показниках: низькому рівні народжуваності і тривалості життя і як наслідок – депопуляції населення.

Недооцінка важливості демографічного відтворення населення частково обумовлена тим, що воно не розглядається як концентрована характеристика перманентного відтворення трудових ресурсів. Щоб побачити, чому ці процеси співпадають, необхідно розширити теоретичні підходи до аналізу первинних форм самоорганізації населення (сім'ї і домогосподарства) і подолати спрощене трактування домогосподарства як автономного і раціонального економічного агента. Якщо застосовувати до названих форм комплексний (системний) підхід, то він дозволяє оцінювати основні демографічні показники як індикатори відтворення трудового потенціалу. А деякі економічні характеристики виглядають як симптоми балансу або дисбалансу повноважень і відповідальності між економічною системою і її елементами (домогосподарствами).

Використовуючи даний підхід, автори приходять до висновку, що в сучасній Україні відбувається підрич відтворення трудового потенціалу, який обумовлений не стільки адаптаційним потенціалом працівників, скільки якістю економічної системи, що перешкоджає ефективному використанню трудових ресурсів.

Аналіз особливостей цієї системи зосереджений на наступних питаннях. По-перше, ця соціальна політика, що реалізується, яка всупереч Конституції тяжіє до моделі не соціальної, а ліберальної держави. Проблема полягає в необхідності слідувати не стільки букві, скільки духу основного закону країни, оскільки дрейф, що продовжується, у бік ліберальної моделі є ретроградним і спричиняє за собою скачування національної економіки на периферійні позиції. Підтримувана державною соціальною політикою нерівність позицій сторін ринку праці робить найману працю ресурсом компенсації підприємницьких ризиків і сприяє неефективному використанню праці і блокуванню інвестиційної активності.

По-друге, це економічна політика, яка ігнорує і тим самим посилює «провали» українського ринку. Її вплив на положення працівників досліджується в аспекті породженої цими «провалами» аномально високої диференціації зарплати. Розглянуті як її причини, так і наслідки, включаючи одне з самих негативних і небезпечних – територіальна нерівність. В даний час ця нерівність набуває настільки крайньої форми, що ставить під сумнів цілісність українського соціуму. Щоб дати наочне уявлення, якого розмаху досягають територіальні відмінності, необхідно розглянути їх на прикладі поселенської нерівності жителів крупного і малого міст.

Ще один напрям дослідження представлений критичним аналізом таких варіантів адаптації населення, як участь в самозайнятості і малому бізнесі (для активних шарів) і адресна допомога малозабезпеченим (для уразливих шарів). Обидва варіанти в рамках парадигми реформ розглядаються як свого роду панацея, в першому випадку – від безробіття і незадоволеності працівників працею по найму, а в другому – від бідності. Дослідження практики цих варіантів на основі вітчизняного і зарубіжного досвіду дає підстави засумніватися, що вони виправдовують покладені на них очікування. Розвитку самозайнятості і малого бізнесу в Україні перешкоджає технологічна структура виробництва, а ефективності адресної допомоги – високий рівень бідності (зокрема її розповсюдження на працівників) і його істотна варіація по регіонах і поселеннях. І технологічна модернізація виробництва, і зниження рівня і територіальної диференціації бідності повинні забезпечуватися принципово іншими засобами [9].

Цінність аналізу матеріалів вибіркового дослідження працівників по проблематиці трудового життя полягає у вивченні соціальних інтересів зайнятих на основі не тільки об'єктивних, але і суб'єктивних індикаторів. Об'єктивні показники широко аналізуються на всьому протязі реформ, але з їх допомогою думки про реалізацію інтересів виносять не працівники, а експерти. Отримання знань про суб'єктивні характеристики зараз утруднене низькою доступністю інформації, оскільки її збір на підприємствах не завжди узгоджується з інтересами працедавців. Самі вони йдуть на співпрацю з дослідниками, але опит персоналу не вітають (якщо тільки опит не проводиться по їх замовленню на умовах не розголошення даних). Тому результати досліджень, що проводяться, навіть при обмеженій вибірці дають змістовну інформацію про те, до яких параметрів трудового життя працівники пристосовуються, а з якими не можуть і не бажають миритися.

Проблема ефективного використання трудових ресурсів завжди актуальна для суспільних систем, в довгостроковому плані націлених на самостійний економічний розвиток. Але в даний час роль цих ресурсів в забезпеченні такого типу розвитку непомірно зросла. Міцні позиції в світі, що глобалізується, можуть займати економіки, які мають в своєму розпорядженні мобільну і кваліфіковану робочу силу, без якої неможливе функціонування сучасного конкурентноздатного виробництва. Для України ця проблема набуває вузлового значення, оскільки виживання українського соціуму може бути гарантовано тільки стратегією розвитку на основі власного потенціалу. Інші варіанти – вбудовування в міжнародну спеціалізацію «на других ролях» (як індустріальний або сировинний придаток) і цивілізаційна автаркія (по типу радянської системи) – для України або не реальні, або не дозволяють підтримувати добробут, економічну і політичну самостійність, соціокультурну ідентичність.

На відміну від розвинених країн Україна не володіє лідерськими позиціями в міжнародному розподілі праці і не може, як вони, використовувати в своїх інтересах потенціал країн-партнерів. Тому для реалізації стратегії відносної самодостатності їй необхідне виробництво, яке, базуючись на технологічних і організаційних інноваціях, носить диверсифікований характер і містить повний комплекс сучасних галузей господарства. Це пред'являє високі вимоги не тільки до якісних, але і кількісних параметрів трудових ресурсів [10].

Виконання даних вимог припускає як мінімум просте демографічне відтворення трудового потенціалу заборона нееквівалентного міграційного обміну. Сучасний рівень розвитку України при відкритих межах має наслідком втрати стратегічно важливих трудових ресурсів в економіці із сприятливішими умовами і пошуком зайнятості. Натомість в країну йде приток малокваліфікованої робочої сили, застосування якої зважаючи на

дешевизну і невибагливість сприяє примітивізації виробництва. У цих умовах збереження і ефективне використання внутрішніх трудових ресурсів не може бути досягнуте без і стороннього урахування соціальних інтересів того, що працює населення. Вони відносяться не тільки до цільової сторони праці, скоріше всього до матеріальної зацікавленості в його результатах і забезпеченню на цій основі економічної самостійності домогосподарств, але і до ціннісної сторони – визнанню працівниками значущості і корисності своєї праці. Беручи до уваги проблематичність в перспективі виходу більшості населення на західні стандарти добробуту, даний аспект соціальних інтересів працівників представляється особливо важливим [3].

В зв'язку з цим національна і внутрішня фірмові стратегії розвитку, а також державна і корпоративні системи трудових відносин повинні відповідати як критеріям економічної ефективності, так і принципам (а не ситуативним) представленням працівників про суспільну доцільність праці і про їх власну роль в трудовому процесі. Інакше в суспільстві наростатиме і так глибока анемія (розпад ціннісно-нормативних регуляторів), що перешкоджає реалізації будь-яких потенційно ефективних задумів [12].

За роки реформ соціально-економічне положення зайнятого населення кардинально змінилося, проте відповідь на питання про те, наскільки ці зміни відповідають соціальним інтересам працівників, як і раніше далеко від консенсусу. Відповідні оцінки в наукових дискусіях спираються на декілька методичних підходів. Перший з них націлений на дослідження об'єктивних показників забезпечення базових інтересів працівників, які безпосередньо координуються з соціальними інтересами. Інший підхід оперує даними опитів громадської думки населення, зокрема його працездатної частини, про відношення до перспектив розвитку України. Об'єктом вивчення в рамках ще одного підходу є трудове життя зайнятого населення і оцінки її ним самим. Ці дослідження проводяться на всьому протязі реформ, але спираючись на перші два підходи. Аналіз суб'єктивних індикаторів трудового життя з ряду причин відійшов на другий план [13].

Проте навіть на основі тільки об'єктивних характеристик – показників рівня життя, доступності і стабільності зайнятості – можна зробити висновок, що в ході реформ соціальним інтересам значної частини працівників нанесена втрата. Проте погляди дослідників з цього питання розійшлися аж до протилежних. Більш того, думка, що зміни, які відбуваються, взагалі узгоджуються з соціальними інтересами працівників в контексті парадигми реформ, придбала статус аксіоми [14].

Така висока «вага» даної думки крім «адміністративного ресурсу» спирається на теоретичний фундамент, що володіє певним імунітетом проти статистичного аргументування. Як показує практика, навіть дуже значні цифри соціальних втрат (досить пригадати волаючі проблеми працівників і безробітних в період безпрецедентно тривалого економічного спаду) не можуть служити контраргументом, якщо теорія дає «добро». Тому слід зупинитися на теоретичному обґрунтуванні механізму реалізації соціальних інтересів працівників, закладеного в українську модель реформ, і розглянути, наскільки він відповідає своєму призначенню.

Ідея про захищеність працівників і їх інтересів можливостями, які в Україні надає ринкова економіка, із-за догматичного бачення цієї економіки є порочною. Її реалізація призводить до того, що працівники, при всій неоднаковості соціально-економічного положення, виявляються однією з самих незахищених груп населення. Це проявляється в незабезпеченні або неефективному забезпеченні їх базових потреб, пов'язаних із заповненням працездатності і підтримкою сім'ї, трудовою самоактуалізацією, задоволенням відчуття справедливості. В результаті їх трудовий потенціал використовується у формах, що підривають його відновлення, і тому не стільки поновлюється, скільки «проїдається» [15].

Економічним вираженням цього процесу виступають вилучення рентного характеру, які вилучаються через нееквівалентний обмін на ринку праці і інших ринках і за допомогою податкових платежів. Рентний перерозподіл був властивий і дореформеній економіці, але якщо в ті роки воно обслуговувало інвестиційні потоки (при всій сумнівності їх пріоритетів), то в даний час викликає їх блокаду. Тому рента, що вилучається з трудових і ряду інших ресурсів, в значній мірі йде не на виробництво, а на невиробничі витрати, створюючи ілюзію хороших можливостей ринкового збагачення. Проте за цими можливостями стоїть рішення відомої суперечності між споживанням і накопиченням в збиток накопиченню, тобто формуванню потенціалу довгострокового розвитку.

Висновки. Проте навіть на основі тільки об'єктивних характеристик – показників рівня життя, доступності і стабільності зайнятості – можна зробити висновок, що в ході реформ соціальним інтересам значної частини працівників нанесена втрата. Актуальність проблеми раціонального використання трудових ресурсів зростає у зв'язку з тим, що загострюється необхідність збільшення державних витрат із-за політичних погроз. У руслі парадигми реформ, що відстоює недоторканність інтересів бізнесу, неминуче виникає спокуса отримання додаткових коштів за рахунок подальшого підризу відтворення трудового потенціалу. Такий шлях сам представляє економічну і, що не виключено, політичну загрозу. Протистояти йому могла б політична інституціоналізація соціальних інтересів працівників і усвідомлення державною бюрократією і бізнесом необхідності цивільного консенсусу.

Список використаних джерел

1. Берестов В.Л. Управління мотивацією працівників промислових підприємств / Буданова М.В. – Брянськ: БГІТА, 2005. – 275 с.
2. Каплан Роберт С. Організація, орієнтована на стратегію. Як у новому бізнесі-середовищі процвітають організації, що застосовують збалансовану систему показників / Нортон Дейв П. [Пер. с англ.] – М. : ЗАТ Олімп-Бізнес, 2004. – 416 с.
3. Кашніков В.І. Управління стабільністю й безпеками в системі «соціум-технік-техніко-технологічна система» // *Машинобудівник*, 2006. – №12. – С. 44–47.

4. Трапезнікова В.А. Управління й науково-технічний прогрес. – М.: Наука, 1983. – 224 с.
5. Гуляєва Н.М. Фінансові ресурси підприємства / Сьомко О.В. // Фінанси України. – 2003, – № 12, – С. 58-62.
6. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / Репіна Й.М., Олексюк О.І.: [Навч. посібник] – К.: КНЕУ, – 2005. – 261 с.
7. Yearbook of Labour Statistics: Geneva, ILO, – 1995. – С. 34.
8. Социальная рыночная экономика. [Уч. пособие] М.: МЭСИ, 1998.
9. Экономика труда. [Уч. пособие] – М.: ЗАО Финстатинформ. 2002. – 434 с.
10. Ещенко П. Экономические теоретические концепции и их предмет // Экономика Украины. – 2004. – № 5. – С. 60.
11. Мочерний С. Человек и законы его развития // Экономика Украины. – 2004. – № 10. – С. 262.
12. Папиев М. Мировой опыт применения социальных стандартов // Экономика Украины. – 2004. – № 1 – С. 4-5.
13. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. [Учебный курс] М.: Наука. – 1993. С. 313–315.
14. Yearbook of Labour Statistics. Geneva. ILO. –1990. – 43 p.

УДК 330.101.8(045)

ГРУЩИНСЬКА Н.М.,
 Інститут світової економіки
 і міжнародних відносин НАН України,
 старший науковий співробітник, к.е.н., доц.

ЕКСПОРТНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ СЕЛЕКТИВНОГО ХАРАКТЕРУ

***Анотація.** В статті здійснюється спроба розкрити необхідність впровадження експортно-інноваційного розвитку національної економіки України селективного характеру.*

Ключові слова: селективна стратегія, експортна діяльність, національна економіка, інноваційний розвиток, міжнародний проект.

***Аннотация.** В статье осуществляется попытка раскрыть необходимость внедрения экспортно-инновационного развития национальной экономики Украины селективного характера.*

Ключевые слова: селективная стратегия, экспортная деятельность, национальная экономика, инновационное развитие, международный проект.

***Annotation.** Of the article comes true attempt to expose the necessity of introduction of export-innovative development of national economy of Ukraine of selective character.*

Keywords: selective strategy, export activity, the national economy, innovation development, international project.

Вступ. Ефективний розвиток економіки України є можливим при збалансованому і гармонійному поєднанні всіх елементів світового господарства. Перебільшення необхідності впровадження інноваційного сценарію стратегії і недооцінка ролі експортно-сировинного, можуть привести до ще більших, ніж в даний час, диспропорцій в українській економіці [1, 152].

Формування нової експортно-інноваційної моделі спеціалізації країни повинно базуватися на оцінці макроекономічного стану національної економіки, рівня її спеціалізації, рівня використання ресурсів наявних в країні. Враховуючи зовнішні фактори впливу на економіку країни та рівень відкритості, доцільним є застосування селективної моделі розвитку національної економіки, в той же час з обов'язковим урахуванням необхідності переходу до нового технологічного укладу.

Крім того, слід зазначити, що для економіки України найбільш доцільним є використання змішаної селективної стратегії, а саме поєднання її з імпоротною – «запозичення» інновацій за кордоном для впровадження в вітчизняну економіку [4, 52]. Селективна модель розвитку підкреслює необхідність визначення спеціалізації країни не як сировинної експортноорієнтованої, а країни, яка для виробництва будь-якого товару використовує ресурс знання, що безперечно має переваги над простим вичерпувальним характером спеціалізації країни. Селективна модель розвитку обов'язково повинна враховувати розробку і впровадження оптимальної експортної стратегії країни. Механізм забезпечення ефективного експортноорієнтованого розвитку України повинен формуватись із урахуванням національної специфіки та потенційних можливостей економіки, досягнень світового досвіду та ключових тенденцій світогосподарських процесів.

Експортноорієнтована модель економічного розвитку пояснює його динамізацію позитивним ефектом від експортної експансії, яка стимулює економічне зростання країни через сприяння ефективному перерозподілу ресурсів, інтенсивній конкуренції, послабленню валютних обмежень, використанню переваг від ефекту економії на масштабах, акумуляцію валютних надходжень та резервів, що забезпечує, відповідно, підвищення продук-